

OD ISTOG AUTORA:

A TAKO JE DOBRO POČELO
ZA SUTRA NAJAVLJUJU
KONAČNO RAZVEDRAVANJE

BRANKO ROSIĆ

**Dolazak
matadora**

■ Laguna ■

Copyright @ 2022, Branko Rosić
Copyright @ ovog izdanja 2022, LAGUNA

DOLAZAK
MATADORA

„Osećam se kao školarac uoči praznika
ili kao matador koji je odlučio da
ne uđe u arenu s bikovima.“

Džefri Frensis Fišer

1.

Zapravo, ja nikada nisam voleo čaj, pomislio je Toni Gulan. Gledao je dokumentarac o tom napitku. Nije bio siguran da li je dobro čuo da vojska Ujedinjenog Kraljevstva godišnje popije dva miliona šoljica čaja. Na ekranu su se pojavile desetine tona najsavršenijeg čelika u obliku tenka čelendžer 2, osmišljenog u centru za borbena vozila u grofoviji Zapadni Midlands, kojim se koristi Kraljičin husarski puk, kao i Kraljevski tenkovski puk. Ima četvoročlanu posadu, glavnu cev prečnika 120 mm i kupolu s mogućnošću pravljenja kruga od 360 stepeni.

Gulan je glavom napravio četvrtinu kruga i pogledao uvis. Noć se presvlačila u jutro, kao da je neko povukao rajsferšlus po sredini neba. I zvezde su polako nestajale, kao ikonice sa kompjuterskog ekrana kada se *Vindous* otera na spavanje. Voleo je te slike ranih jutara i one bi ga redovno uspavljivale dok je bacao pogled na njih posle smene, pre nego što bi otišao na spavanje. Ili se budio pred prvu smenu, pa gledao nestanak sazvežđa pre nego što se oglasi pisak aparata za kafu.

Nalazio se na terasi hotela *Radison Old mil* u Beogradu, u sklopu zdanja Starog mlina na Bulevaru vojvode Mišića. Svitalo je, a nebo je, kako su minuti odmicali, bilo sve crvenije, poput nadrealne situacije u kojoj je zora upucala noć, pa se tragovi krvi prelivaju po oblacima praveći tipičnu scenografiju prelaska noći u jutro. Toniju Gulanu je ovo bio prvi boravak u Beogradu i zurio je u cisternu na čijem je cilindričnom boku pisalo *Knez petrol* i koja je iz Savske ulice uklizavala na Bulevar vojvode Mišića.

„*Knez petrol*, Bulevar vojvode Mišića. Sve neki kraljevi, vojvode i kneževi“, kaže Gulan poluglasno na terasi *Starog mlina*. „Da nije i taj vojvoda Mišić neki...? Jebiga, vojvoda.“ Sevne mu ajfon na terasi hotela dok skroluje po *Guglovoj* stranici o Vojvodi Mišiću. Rođen 19. jula 1855. u Struganiku. „Nema šanse da je bio četnik s tom godinom rođenja. Struganik, gde li je to?“ Setio se da je pre dvadesetak sati prošao pored dvorišta Osnovne škole „Vojvoda Mišić“ na Auto-komandi. Posle toga je otišao da vidi *Zvezdin* stadion. Zašto? Nema pojma. Išao je, zapravo, da vidi tu osnovnu školu, a onda je shvatio da je stadion *Crvene zvezde* u blizini i, zašto da ne. Potpisao se na *Marakani*: „Gulan, *Hajduk*, *Torcida*, St.“ Nije bilo nikoga, a opet mu se telo steglo od straha.

Čudan je osećaj biti na lokaciji o kojoj si mnogo slušao. Gulanov deda je bio pukovnik JNA, Jugoslovenske narodne armije. Živeo je u naselju *Stevan Filipović*, prekoputa Kuće cveća i Hajd parka. Pet solitera, jedna žuta zgrada, *Centropromova* samoposluga i kotlarnica ispred koje su u zimskim izmaglicama klinci iz naselja gledali tankovanje mazuta iz cisterne crvene kabine i srebrnkastog rezervoara. Tonijev otac svakodnevno je išao trotoarom Humske ulice do svoje škole „Vojvoda Mišić“ na Auto-komandi. Pričao mu je kako mu se ponekad, i dok šeta Splitom, pričini da čuje pucketavi zvuk automobilskih guma po kaldrimi između internata

Vojne gimnazije i *Partizanovog* stadiona. Jednom su tako, sedamdesetih, pucketale gume BMW-a Bate Kamenog, slavnog kaskadera iz samoupravnog socijalizma, koga je Gulanov tata s vršnjacima gledao kako pada u nekoj ruševini Železničke kolonije, naselja ispod njegovih solitera. Bilo je to snimanje serije *Otpisani*, koju je tata Gulan kao sasvim mali dečak gledao sa ocem i vršnjacima, a u narednim danima roditelji su im batinama izbili želju da dubliraju i kopiraju taj pad Kamenog na kamen Železničke kolonije. To naselje *Stevan Filipović*, pričao mu je otac, bilo je „melting pot“ jugoslovenskog socijalizma. Naselje oficira JNA sa njihovim porodicama. Betonski kvadratni metri, na kojima su se smestili svi narodi i narodnosti SFRJ. Gulanov deda je u ovo naselje podno Hajd parka doneo balote. Kontinentalci iz Srbije i Bosne nisu znali kakva je to igra sa kuglom po crvenoj šljaci oivičenoj sa dva drvena zidića. I crvenu šljaku i drvene zidiće obezbedio je Ante Gulan. A onda se 1978. deda penzionisao i odlučio da se vrati na more. Nazad u Split.

Nije to bilo ništa politički. Nego svoj – svome. Velika sranja koja će se dokotrljati krajem osamdesetih bila su daleko. Gulanov otac je patio. Njemu se nije išlo nikuda iz Beograda, iz naselja *Stevan Filipović*, daleko od drugova s kojima je maštao da će biti drugi Bata Kameni. U tom prvom školskom polugodištu koje je presekao počevši ga u Beogradu, a nastavivši u Splitu, on je prvi put trpeo zezanje okoline. Zbog naglaska i reči koje su se kao večni prtljag preselile s njim i pošto se ispraznio onaj kamion sa selidbama kojim je iz Beograda preneo stvari u splitsko naselje Žnjan. Te reči i naglasak vukao je godinama i zbog njih dobio nadimak „Beograđanin“. Nadimak je izgubio kasnije, baš kao i patnju za bivšim gradom i naseljem podno Hajd parka. Pa ipak, Gulan srednji dugo je nosio u sebi taj svoj Beograd.

Kada se raspala Jugoslavija i kada stvari više nisu bile tako naivne, svi oni koji bi doneli nešto dalmatinsko u Beograd, pa bila to i igra na balote, ili bi Beograd doveli u Split, pa bio to i *Partizan*, OFK *Beograd* ili *Zvezda*, bili su sumnjivi i nepoželjni. Tamo negde '88, kada je Slobodan Milošević palio zemlju svojom antibirokratskom revolucijom, jedne večeri je jedan dobio jednu oštru: „Je li, Gulane, ti ono navijaš za *Partizan*?“ Gulan je odgovorio: „Navijam za *Hajduk*, a u Beogradu sam simpatisao OFK *Beograd*. Reko mi dida da je tu igra naš Skoblar.“ Devedesetih je izgledalo kao da je on jedini partizanovac u Splitu. Danas se lako nađu istomišljenici. Recimo, dva geja iz Sutivana sa otoka Brača, od kojih jedan voli da oblači mini-suknju i imitira Severinu, mogu naći jedan drugog preko interneta. Ili dva lika iz Kutine koja bi izvršila zajedničko samoubistvo. Ili dva lika u Zaprešiću koji vole japanske mange. Ali da se nađu dva partizanovca u Splitu, tih devedesetih nije bilo moguće. A sigurno su bila bar tri „grobara“ u prečniku od 200 metara od spomenika biskupu Grguru Ninskom, ili na 150 metara u prečniku od jarbola na Narodnom trgu.

2.

Cisterna koju je ispratio pogledom pre pola sata već je uveliko istankovala sadržaj na pumpi *Knez petrola* ispod čukaričke Šećerane i pivare *Dogma*. Toni je ušao u hotelsku sobu, pogledao TV na kojem se završio dokumentarac o čaju. Čudan je osećaj boraviti u hotelu a da ne radiš u njemu. Ipak, profesionalna deformacija ga je terala da zagleda hotelske sapune, kreme za telo, fen, da ispita čistoću, aparat za kafu...

Bio mu je rođendan. Dvadeset i drugi po redu, a prvi mu je put u ovom gradu. Prvi rođendan ne pamti, ali danas zna da se rodio na isti datum kada je deda Ante Gulan preminuo, sedam godina kasnije. Deda je otišao na dan kada je raketna topovnjača Jugoslovenske ratne mornarice, klizeći kroz Brački i Splitski kanal, pogodila trajekt *Jadrolinije*. Pensionisani pukovnik Ante Gulan, posle odslušanih vesti na radiju, dobio je drugi infarkt, ali je hitna pomoć kasnila zbog ratne situacije. Prvi infarkt dobio je iste te 1991, kada su u Splitu bile velike demonstracije protiv JNA i kada je poginuo devetnaestogodišnji Saško Gešovski, stražar ispred komande Vojnopomorske oblasti u Splitu, statistički ubeležen kao

prva žrtva rata u Jugoslaviji. Nije Ante mogao kao njegovi zemljaci u JNA, generali Petar Stipetić i Anton Tus, zameniti uniformu i ući u glavni stožer hrvatske vojske. Istina, niko od njega to nije ni tražio, pošto je bio penzioner. Okrenuti se tek tako i zameniti dres. Nije on Beara. A ni vojska ni država nisu kao fudbal. Mada, ni Jugoslavija nije bila više ona njegova Jugoslavija, kao ni njena vojska – treća armija sveta.

Toni je izašao iz hotela. Šljakeri kao on uživaju da u neradnim satima i danima gledaju radničku klasu, službenike koji idu na posao. Ovde, na rubu Senjaka, bilo je mirno. Radni dan se tek mlako podgreva u onoj svojoj rutini. Na nebu su, kao lajne kokaina, bile sveže bele brazde koje su iscrtali avioni srpskog ratnog vazduhoplovstva. Noću je, sa zadnje strane hotela, bilo sasvim mirno. Samo bi poneki taksi presekao mrak ulice i svojim farovima osvetlio mural preminulim navijačima *Zvezde* na stubu Železničkog mosta, koji ide od Prokopa. Toni je gledao ljude koji su jurili na posao i mimoilazili se s njim. Neko od njih je ostavio mačku da drema, dok on po drugi put otkucava karticu za zaposlene i vraća joj se srećan jer mu je taj ljubimac jedini prijatelj. Neko od njih je tužna tridesetogodišnjakinja, koja je vikend provela plačući jer su joj u petak saopštili da nema ništa od veštačke oplodnje. Neko od njih je poranio i odveo sina sa Daunovim sindromom u Dom za decu sa specijalnim potrebama i onda ugušio suze dolazeći u firmu i praveći se da je sve u redu pred kolegama koji su pričale o *Utisku nedelje* ili kako je *Junajted* igrao sa *Sitijem*. Neko od njih je poranio, lažući da ide na važan sastanak, a onda se ljubio iza zamagljenih stakala svoje bembare s ljubavnicom iz firme, obećavajući joj kako će sigurno ove godine od supruge zatražiti razvod. Tako je ponekad Gulan zamišljao one na metar-dva od sebe dok čekaju autobus da ih odveze u novi radni dan. Po Železničkom mostu kretalo se teško

motorno pružno vozilo drezina za održavanje železničke kontaktne mreže i elektrotehničkih postrojenja na prugama. Na ogradi tog mosta, prekoputa kućice oivičene žicom i table upozorenja za visoki napon, stajao je golub. Gulan se spustio do krivine čiji je asfalt bio delimično tapaciran flekama motornog ulja ispuštenog ko zna kad, iz autobusa ko zna koje marke. Možda iz onog zelenog lejlanda kojim se vozio njegov deda, a čije su šasije proizvedene negde u Kumbriji na granici sa Škotskom ili s druge strane grofovije oivičene Irskim morem.

Uhvatio je autobus na liniji 44 na početnoj stanici na Senjaku, prošao stadion *Grafičara*, Kuću kralja Petra, Institut za mala i srednja preduzeća, gledao udesno kroz staklo u Spomenik Isidori Sekulić, za koju nije ni znao ko je, a onda sišao na stanici Topčiderska zvezda. Odlučio je da prve sate rođendana posveti svom ocu, pa se kroz Hajd park spustio do *Partizanovog* stadiona. Sa desne strane je video autobuse koji su dovezli Slovence, Makedonce, Bosance, kao i dva puna busa *Skanija* s kineskim turistima. I svi su oni došli da vide Titov grob i Kuću cveća. Gulanov deda je i devedesetih čuvao Titovu zahvalnicu s kojom je ispraćen u penziju, kao i službeni revolver kojim je Gulanova tetka sebi presudila mesec dana pošto su joj pronašli metastaze. Ludeo je pensionisani oficir Titove vojske što taj pištolj nije bacio kad ga već nije razdužio u Beogradu. „Koji mi je trebao, ko da ću pucati na balotama?!“, vajkao se. Tešili su ga da bi ona možda to uradila i bez pištolja. Možda bi skočila pod voz tamo nadomak Kaštela. Ostala je samo Titova zahvalnica i ona je i danas u fioci radnog stola, tamo u stanu u Splitu, odmah pored tetkine umrlice u *Slobodnoj*.

Na padini koja ide ka stadionu Gulan je izvadio mobilni da pozove oca. A onda ga vratio, pa ponovo izvadio iz džepa

i napravio nekoliko fotografija krtičnjaka. O tim krtičnjacima na ovoj padini pričao mu je otac. On je kao dete dolazio na ovu poljanu, ležao na leđima i gledao u nebo na kome su avioni JAT-a ispuštali bele brazde dima. Onda se okretao i gledao krtičnjake oko kojih su rasli maslačci ili popino prase.

Toni Gulan će poslati te fotografije ocu čim se prikači na vajerles hotela *Radison Old mil*. Napisaće mu: „Ej, pozdravljaju te krtice. Još ovde žive.“ Onda je poluglasno izgovorio: „Jebem ti sve, koje su sad to krtice? Unuci i unuke onih krtica iz vremena njegovog oca?“ Hteo je da vidi koliko dugo živi krtica, ali nije imao interneta na telefonu.

Zavukao je mobilni u džep, ali ga je njegovo vibriranje nateralo da ga ponovo izvadi. Dobio je poruku od nje. Čeka ga na ručku u *Grafičaru*.

„Ipak imam rođendanski ručak“, pomislio je dok je čekao na semaforu na Bulevaru kneza Aleksandra Karađorđevića. Prekoputa njega stajala su dva radnika u flou-žutim prslucima, na čijim je prednjim džepovima stajao naziv građevinskog koncerna *Štrabag*. Od tog mesta pa do *Grafičara* na Senjaku trebalo mu je dvadesetak minuta. Kad je stigao, ona je već sedela za stolom.

Prišao joj je i poljubio je ovlaš u desni obraz.

„Koje vino pijemo?“, upitala ga je.

„Svejedno koje.“

„Svejedno koje vino... I to kaže dečko sa mora.“

„Dečko sa mora je odavno nasukan.“

„Nadam se da pričaš o geografiji, a ne o životu.“

„Ako me ti poštediš hridi.“

„Ha-ha-ha, budi u to siguran. Šta si radio danas, za rođendan?“

„Na početku dana sam saznao da borbeni komplet tenka čelendžer čini pedeset granata, i da na obe strane kupole ima po osam bacača dimnih kutija.“

„Ratoborno ti je počeo rođendan.“

„Ne. To je, u stvari, bila emisija o čaju. Pored tih dimnih kutija nalaze se metalne kutije u kojima se greje voda za čaj. To je uvedeno u utrobu tenka jer su analitičari izračunali koliko je britanskih vojnika u prethodnim ratovima stradalo zbog navike ispijanja čaja u pet.“

Gulan joj je potom objasnio da, zahvaljujući toj inovaciji, tenkista ne mora da izlazi iz utrobe oklopnog vozila da bi pio čaj, već ostaje podno kupole tenka zaštićene drugom generacijom čobam oklopa. Tako vojnik pod svojom kupolom i kraljica podno bakingemske kupole istovremeno piju čaj u pet, kao što su generacije pre njih tradicionalno činile.

„Ti baš umeš da upijaš obrazovni program.“

„Ja, zapravo, nikada nisam voleo čaj.“

„Zamisli da ga pijemo za tvoj rođendan.“

„Da te ne razočaram?“

„Nećeš. A nećeš da me razočaraš ni nekim vestima odande?“

„Nikako.“

„I tako, ti za rođendan – ovde? Mene da vidiš ili...?“

„Tatinu osnovnu školu, stadion, soliter i didin teren za balote.“

„Vredi svaki dinar. Imaš li ti nešto mene da pitaš pre nego što stigne tatar?“

„Pa, mhm... Gospođo Maksimović, nemam pojma... Recimo, da li znate koliko dugo žive krtice?“